

DOI 10.36074/logos-01.10.2021.v2.29

ЗРАЗКИ БЛАНКІВ ФОТОСАЛОНІВ КІНЦЯ ХІХ-ПОЧАТКУ ХХ СТ., ПРЕДСТАВЛЕНИХ В АЛЬБОМІ СВІТЛИН РОДИНИ РЯБЧЕВСЬКИХ-ВЕРБИЦЬКИХ ІЗ ФОНДОВОГО ЗІБРАННЯ НІЕЗ «ПЕРЕЯСЛАВ»

Костенко Наталія Вікторівна

старший науковий співробітник

Національний історико-етнографічний заповідник «Переяслав»

УКРАЇНА

Одним з нових надбань НІЕЗ «Переяслав» став фотоальбом родини Вербицьких-Рябчевських-Качинських, прямих спадкоємців якої, нажаль, не залишилось. Але при цьому, сам рід є досить неординарним. Впродовж кількох століть його нащадки отримали генетичну пам'ять козаків, борців за свободу від монаршої тиранії, визначних музикантів, літераторів та художників. Власницею альбому була Марія Миколаївна Качинська (Рябчевська).

Родинний фотоальбом Рябчевських з фондової збірки НІЕЗ «Переяслав» налічує 89 світлин, більшість з яких наклеєні на паспарту із зазначеними назвами та координатами фотосалонів, в яких вони були виготовлені.

Так, представлено роботу такого відомого майстра, як Франц (Франсуа) де-Мезер – Францішек Казимирович Мезер (1830-1922) - відомий київський художник і фотограф з офіційним статусом фотографа Університету Святого Володимира.

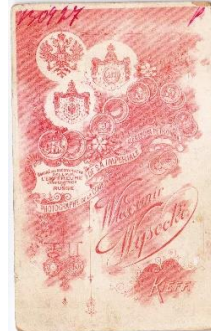
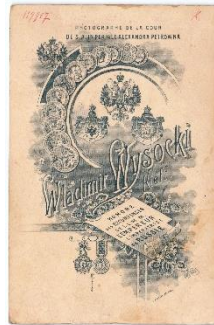
«...є всіма сторонами найвидатніший та найбільший з Київських фотографів-професіоналістів так довгорічним існуванням фірми, як і кількістю та якістю Київських знімків, що залишилося по ньому. Мезер народився в м. Барановці на Волині, де його предки працювали на порцеляновій фабриці. 1852 року молодий Мезер переїхав до Києва, де його наставлено на вчителя малювання в Київському Інституті шляхетних панночок. 6 грудня 1865 року відкрив фотографію, 1915 року справив півстолітнього ювілея своєї фірми. [9]

Кілька світлин було створено в салоні Йосипа Кордиша. «... значний Київський фотограф—Йосип Кордиш. Наші біографічні відомості за нього надзвичайно обмежені. Свою фотографію в Києві він відкрив 1868 року. Одночасно мав фотографію й в Кам'янці на Поділлі. Мав звання фотографа університета св. Володимира, був членом південно-західного відділу географічного Товариства, що об'єднувало в середині 70-х років українські наукові кола. Помер Кордиш за часів російсько-турецької війни, здається, 1878 року. [9]

У 1873 році в Києві відкрився новий фотосалон, який швидко завоював популярність серед місцевих жителів. Усі хотіли мати «фотокарточку на пам'ять» від Володимира Висоцького. [14]

За кілька років якісної роботи половина замовлень усього Києва приходилась на фотосалон Висоцького. Не минули його і представники родини Рябчевських-Вербицьких.

Професіоналізм волинянина вражав вибагливу київську публіку настільки, що з часом він став офіційним фотографом Київського університету та був удостоєний почесного звання «Придворний фотограф Її Імператорської Величності Великої княгині Олександри Петрівни». [15]

Є також світлини з логотипом «Н. Уземській Києвъ Крещатикъ 36» - Микола Уземський відкрив ательє за адресою Хрещатик, 43 (також воно містилося і за адресою Хрещатик, 47 і Хрещатик, 36).

А три роки з 1911 по 1913 на Хрещатику, 43 перебувала фотографія «Валері» - саме в цьому салоні зроблено портрет Володимира Рябчевського – викладача Першої київської чоловічої гімназії. Уземський часто робив «ребрендинг» паспарту своїх фотографій. Ранні фото містять його логотип з написом латиницею, більш пізні - кирилицею. [10]

Так, як родина дуже багато подорожувала, є цілий ряд світлин і з інших міст тогочасної російської імперії. Відомо, що певний період Микола Юрійович Рябчевський вчителював у чоловічій гімназії м. Черкаси. Маємо чотири світлини з логотипом «Т. Семеновъ Черкаси», датовані 1894 р., але, нажаль, на сьогодні відомості про цей фотосалон відсутні.

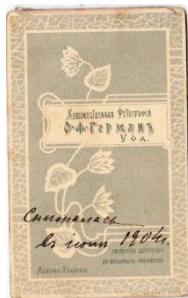

Навідувалася родина і до Саратова. Маємо фото 1904 р. Лідії Юріївни Рябчевської, зроблене в салоні «Фотографія В.Чеховскаго Саратовъ». Купець II гільдії Василь Григорович Чеховський розмістив власне фотоательє за адресою «Немецкая улица, дом Кузнецова». А от світлина юних Колі та Марусі рябчевських датується 1906 р. та має логотип «Фотографъ Н. Л. Тираспольскій Саратовъ».

Тираспольський Нохім (Нухим) Лейбович (Наум Леонтійович) – (до 1860 - після 1917) - представник відомої фотографічної династії, діяльність якої простежується приблизно протягом 70 років. Його власні фотографічні заклади працювали протягом 30 років в 9 містах (іноді одночасно). [2, 3]

Тим же 1904 роком датуються світлини родини Рябчевських, зроблених в майстерні «Художественная фотографія О.Ф. Германъ Уфа». Децю несподівано «О.Ф. Германъ» виявився Ольгою Федорівною Герман, світлини з салону якої до цього часу зберігаються в родинах місцевих жителів.

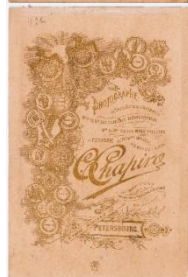
Герман Ольга Федорівна, дворянка, Велика Казанська, 11 (будинок Софронової, проти Поліції), колишня П.Л. Фон-Берггольц), (негативи зберігаються з 1890 р). За іншою версією заклад належав Герман О.Ф. в 1896-1912 рр., а в 1912-1916 рр. – її сину Герман А.Л. Єдина (на початок ХХ століття) в Уфі художня фотографія (фотосалон). [13]

«Маруся Рябчевська. 27-го апреля 1912 года въ день экзамена педагогіки.» - світлина з логотипом «Фотографія Б. Готлибъ Одесса. Угол Гаванной и Ланжероновск. Домъ Болпанова». Фото 15. Фотограф, одеський особистий почесний міщанин Борис Хомич Готліб є рекордсменом за кількістю медалей на паспарту. [4]

Орієнтовно 1910 роком датується чорно-біла світлина Колі Рябчевського з логотипом на паспарту ««Верещагинъ» Одесса» - на Рішельєвській, №22, між Жуковського і Кондратенко (Поліцейської, Буніна), з 1908 р розміщувалася фотографія під назвою «Верещагін», власником якої значився слуцький міщанин Мовша Абрамович Око. [5]

Родина дідуся Марусі Рябчевської Миколи Йосиповича Вербицького тривалий час проживала в Санкт-Петербурзі. Там же закінчили інститут шляхетних дівчат його доньки Катерина (в заміжжі Хлебнікова), Варвара та Софія. Багато фотографій було зроблено саме під час навчання погодок Варі та Соні. Так, чотири світлини дівчаток, які датуються другою половиною 1870-х років, створені в фотосалонах «Константинъ Шапиро».

А от відоме зображення їх матері Марії Петрівни Вербицької (Левітової), копія якого зберігається і в музеї Велімира Хлебнікова в Астрахані, можна датувати з 1896 до 1900 р. – адже лише в ці роки салон працював за адресою «ST PETERSBOURG Grande Morskaia 12». [12]

Ще одне фото юної Варі Вербицької було зроблено на початку 1870-х років в салоні «Фотографія А. Ясвоина».

Абрам Ілліч Ясвоін, фотограф, у 1878 році отримав титул придворного фотографа Їх Імператорської Високості Великого князя Миколи Миколайовича (старшого) і великої княгині Олександри Петрівни. [6]

Ще кілька фото Варі Вербицької в різні роки було зроблено в фотосалоні «Фотографія К. Андерсонъ». За зображеннями на бланках світлин, їх можна більш точно датувати з 1870 до 1872 рр. та з 1874 до 1878 рр.

Дерптський підданий Карл Карлович Андерсон почав займатися фотосправою з 1869 року та став власником п'ятиох майстерень в Санкт-Петербурзі Майже всі заклади Андерсона зачинилися на початку 1881 р., що пов'язують зі смертю власника. [1]

1892 р. Варвара Миколаївна зробила світлину на згадку в салоні «В. Класень». У листопаді 1881 року за фотографічні роботи для

Імператорського Ермітажу Вільям Классен був удостоєний звання «Фотограф Двору Його Імператорської Величності» з правом розмістити державний герб на вивісці фотоательє. [7]

Орієнтовно в 1894 році у фотосалоні «Фоторафія Ф.Фельбінгеръ» було зроблено світлину однорічної Марусі Рябчевської. Брауншвейгський підданий Фрідріх Фрідріхович (Федір Федорович) Фельбінгер в 1867 році став власником фотоательє в будинку Іванова на Невському проспекті. В цьому ж році Ф. Фельбінгер зробив фото десятирічного Великого князя Сергія Олександровича Романова, сина царя Олександра II. [11]

Клювер Карл Людвіг, бременський підданий у квітні 1866 відкриває першу свою фотографію в Санкт-Петербурзі. Був удостоєний подяк від Його Імператорської Величності Государя Імператора і Великого Князя Миколи Миколайовича Старшого. Добре розуміє значення реклами, періодично захоплюючи бажаючих якимись новинками:

"Новина! До майбутнього дня Св. Пасхи отримано з-за кордону великий вибір пасхальних яєць, пристосованих для вставки фотографічних портретів, і продаються разом з портретами замовників ...". [8]

В даному переліку представлено лише частину світлин з альбому родини Вербицьких-Рябчевських з фондової збірки НІЕЗ «Переяслав». Нажаль, ще про багатьох майстрів фотосправи, чиї роботи презентовані в колекції, на даний час не вдалося знайти інформацію.

Список використаних джерел:

- [1] Авдєєв В.В. (2013) «Андерсон Карл Карлович». Вилучено з <https://stereoscop.ru/photograph/андерсон-карл-карлович/>
- [2] Бусигіна Н. (2020) «Тираспольський Нохім (Нухім) Лейбович (Наум Леонтійович)». Вилучено з [http://fdfe.dp.ua/Тираспольский_Нохим_\(Нухим\)_Лейбович_\(Наум_Леонтьевич\)](http://fdfe.dp.ua/Тираспольский_Нохим_(Нухим)_Лейбович_(Наум_Леонтьевич))
- [3] Краснова Є. & Дроздовський А. (2013). «170 лет одесской фотографии». *Вікна Одеса*. Вилучено з http://viknaodessa.od.ua/?170_let_odesskoy_fotografii
- [4] Краснова Є. & Дроздовський А. (2006). «О чем рассказали паспорту». *Туква (Op sameax)*. 527 (32). Вилучено з <http://viknaodessa.od.ua/newspaper/news/?1449>
- [5] Краснова Є. & Дроздовський А. (2016). «Еврейские фотоателье старой Одессы». *Мигдаль*. №90-91. Вилучено з <https://www.migdal.org.ua/times/90/16217/>
- [6] Кузьмін В. (2013-2021). «Ясвоин Абрам Ильич». *Стереоскоп*. Вилучено з <https://stereoscop.ru/photograph/ясвоин-абрам-ильич/>
- [7] Попов А.П. (2013). *Российские фотографии (1839–1930): словарь-справочник*. Т. 2 : М–Я. (с.252). Коломна: Музей органической культуры.
- [8] Разнообразие литографических бланков... Клювер Карл Людвиг. (2017). Вилучено з <https://palex-spb.livejournal.com/1509.html>
- [9] Сімзен-Сичевський О. (1928). «Давні київські фотографи та їхні знімки старого Київа». Вилучено з https://shron1.chtyvo.org.ua/Simzen-Sychevskiy_Oleksii/Davni_kyivski_fotografy_ta_ikhni_znimky_staroho_Kyieva.pdf
- [10] Угрюмова В. (2018). «Мой Киев. Киевские фотографии». Вилучено з <https://www.facebook.com/teresaradzivilla/posts/898021727069548/>

- [11] Фельбингер Фридрих. *Стереоскоп*. (2013-2021). Вилучено з <https://stereoscop.ru/photograph/фельбингер-фридрих/>
- [12] Фотограф Константин Александрович Шапиро. *Photographer.ru*. (1999-2021). Вилучено з <https://www.photographer.ru/resources/names/photographers/191.htm>
- [13] Фотография (фотосалоны) в Уфимской губернии. Из справочной книги Уфы 1911 г. (2015). Вилучено з https://studopedia.ru/17_111921_iz-spravochnoy-knigi-ufi-g.html
- [14] Цалик С. (2010). «Володимир Висоцький краще за всіх робив парадні портрети». *Журнал «Країна»*. Вилучено з https://gazeta.ua/ru/articles/people-and-things-journal/_quotvolodimir-visockij-krasche-za-vsih-robiv-paradni-portretiquot/333832
- [15] Яцечко-Блаженко Т. (2018). «Киянки XIX століття на фотографіях волинського Висоцького». *Хроніки Любарта*. Вилучено з <https://www.hroniky.com/news/view/11793-kyianky-khikh-stolittia-na-fotohrafiiakh-volynskoho-vysotskoho>
-